

2021

SANSKRIT — HONOURS

Paper : CC-11

(Vedic Literature)

Full Marks : 65

The figures in the margin indicate full marks.

*Candidates are required to give their answers in their own words
as far as practicable.*

Section – A

Unit - I

(Marks : 30)

1. निम्नोद्धृतेषु यथाभिमतं मन्त्रद्वयस्य वङ्गभाषायाम् आङ्गलभाषायां वा अनुवादः करणीयः। 5×2
- (a) स नः पितेवं सूनुवे
ऽग्नै सूपायनो भव।
सचस्वा नः स्वस्तये॥
- (b) जाया तप्यते कितवस्यं हीना
माता पुत्रस्य चरतः क्वं स्वित्
ऋणावा बिभ्यद्धनमिच्छमानो-
ऽन्येषामस्तमुप नक्तमेति॥
- (c) यं क्रन्दसी अवसा तस्तभाने
अभ्यैक्षेतां मनसा रेजमाने।
यत्राधि सूर उदितो विभाति
कस्मै देवाय हविषा विधेम॥
- (d) अहं राष्ट्रीं संगमनी वसूनां
चिकीतुषीं प्रथमा यज्ञियानाम्।
तां मा देवा व्यदधुः पुरुत्रा
भूरिस्थात्रां भूर्यावेशयन्तीम्॥

Please Turn Over

2. निम्नोद्धृतेषु यथाभिमतं कस्यचिदेकस्य मन्त्रस्य व्याख्या कार्या।

8×1

- (a) उपं त्वाग्ने दिवेदिवे
दोषावस्तर्धिया वयम्।
नमो भरन्त एमसि॥
- (b) य आत्मदा बलदा यस्य विश्वं
उपासते प्रशिषं यस्य देवाः।
यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः
कस्मै देवाय हविषा विधेम॥
- (c) मया सो अन्नमति यो विपश्यति
यः प्राणिति य ईं शृणोत्युक्तम्।
अमन्तवो मां त उप क्षियन्ति
श्रुधि श्रुत श्रद्धिवं तै वदामि॥

अथवा

अधोलिखितेषु सन्दर्भेषु यथाभिलाषम् एकतमस्य व्याख्या कार्या।

8×1

- (a) तस्मिन् सूक्ते प्रथमाया ऋचो द्वितीयस्यां पवमानेष्टौ स्विष्टकृतो याज्यात्वेन विनियोगः।
- (b) अग्नीषोमप्रणयने उप त्वाग्ने इत्यादिकोऽनुवचनीयस्तृचः।
- (c) वरुणप्रघासेषु कायस्य हविषो 'हिरण्यगर्भ' इत्येषा याज्या।
3. (a) 'हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे' – इत्यादिकस्य सूक्तस्य क ऋषिः, का देवता, किं वा छन्दः? हिरण्यगर्भ-शब्दस्य कोऽर्थः? सूक्तेऽस्मिन् स्तुताया देवतायाः स्वरूपवैशिष्ट्यं पर्यालोच्यताम्।

3+3+6

अथवा

- (b) कथम् अक्षसूक्तं लौकिकमिति उच्यते? ऋग्वेदस्य कस्मिन् मण्डले दृश्यते सूक्तमिदम्? अत्र कौ ऋषी, काश्च देवताः? सूक्तस्य अस्य आशयः संक्षेपेण निर्दिश्यताम्।

2+1+2+3+4

Unit - III

(Marks : 10)

4. (a) अधोलिखितयोः मन्त्रयोः वङ्गभाषया आङ्गलभाषया वा अनुवादः करणीयः।

5×2

- (i) सत्यं बृहदृतमुग्रं दीक्षा
तपो ब्रह्मं पृथिवीं धारयन्ति।
सा नो भूतस्य भव्यस्य पत्न्यु-
रुं लोकं पृथिवी नः कृणोतु॥

- (ii) यस्यां पूर्वं पूर्वजना विचक्रिरे
यस्यां देवा असुरानभ्यवर्तयन्।
गवामश्वानां वयसश्च विष्ठा
भगं वर्चः पृथिवी नो दधातु॥

अथवा

- (b) अधोलिखितयोः यथाभीष्टं एकतरस्य मन्त्रस्य सप्रसङ्गं व्याख्या कार्या।

10×1

- (i) यस्यां समुद्र उत सिन्धुरापो
यस्यामन्नं कृष्टयः संबभूवुः।
यस्यामिदं जिन्वति प्राणदेजत्
सा नो भूमिः पूर्वपेयं दधातु॥
- (ii) विश्वंभरा वसुधानी प्रतिष्ठा
हिरण्यवक्षा जगतो निवेशनी।
वैश्वानरं बिभ्रती भूमिरग्नि-
मिन्द्रं ऋषभा द्रविणे नो दधातु॥

अथवा

- (c) सामनस्यसूक्तं कुत्र उपलभ्यते? सूक्तेऽस्मिन् कति मन्त्राः सन्ति? सूक्तस्यास्य ऋषिः कः, देवता का वा? सूक्तस्यास्य प्रतिपाद्यं विषयं पर्यालोच्यताम्।

1+1+2+6

Section – C

Unit - I

(Marks : 10)

5. (a) अधोदत्तयोः वङ्गभाषायाम् आङ्गलभाषायां वा अनुवादः करणीयः।
- (i) बिभृहि मा पारयिष्यामि त्वेति कस्मान्नां पारयिष्यसीत्यौघ इमाः सर्वाः प्रजा निर्व्वोढा ततस्त्वा पारयितास्मीति कथं ते भृतिरिति।
- (ii) शश्वद्ध झषऽआस। स हि ज्येष्ठं वर्धतेऽथेतिथीं समां तदौघ आगन्ता तन्मा नावमुपकल्योपासासै स औघ उत्थिते नावमापद्यासै ततस्त्वा पारयितास्मीति॥

अथवा

- (b) अधोलिखितयोः यथाभिलाषम् एकतरस्य सप्रसङ्गं व्याख्या कार्या।

10×1

- (i) उत मत्स्यो वै मत्स्यं गिलति।
(ii) मनुरेवैकः परिशिशिषे।

Please Turn Over

अथवा

- (c) कस्मिन् ब्राह्मणे समाम्नायते शुनःशेषाख्यानम्? आख्यानस्यास्य नामान्तरं किञ्चित् समुल्लिख्यताम्। कश्च ऋषिः ब्राह्मणस्यास्य? शुनःशेषस्य पिता कः आसीत्? तेन कस्मै कथं शुनःशेषो विक्रीतः? 1+1+1+1+6

Unit - II

(Marks : 15)

6. निम्नोद्धृतेषु **एकतमस्य** सप्रसङ्गं व्याख्या कार्या।

7×1

(a) अणुः पन्था विततः पुराणो

मां स्पृष्टोऽनुवित्तो मयैव।

तेन धीरा अपियन्ति ब्रह्मविदः

स्वर्गं लोकमित ऊर्ध्वं विमुक्ताः।

(b) अन्धं तमः प्रविशन्ति येऽविद्यामुपासते।

ततो भूय इव ते तमो य उ विद्यायां रताः॥

(c) तद् यथा तृणजलायुका तृणस्यान्तं गत्वा अन्यम् आक्रममाक्रम्य आत्मानमुपसंहरत्येवम् अयमात्मा इदं शरीरं निहत्याविद्यां गमयित्वा अन्यमाक्रमम् आक्रम्यात्मानमुपसंहरति।

7. (a) बृहदारण्यकोपनिषद् कस्मिन् वेदे समाम्नाता? अस्याम् उपनिषदि प्रतिपादितं आत्मस्वरूपं संक्षेपेण आलोच्यताम्।

2+6

अथवा

(b) 'अमृतत्वस्य तु नाशास्ति वित्तेन' – कमुद्दिश्य कस्योक्तिरियम्? कुत्रोऽयं सन्दर्भः समाम्नातः? तत्र प्रतिपादितः अमृतत्वलाभोपायः संक्षेपेण विव्रियताम्। 2+1+5